
Nekateri elementi za razvoj informacijskega sistema naravne in kulturne dediščine v
Republiki Sloveniji

Author(s): Franc J. ZAKRAJŠEK

Source: *Urbani Izziv*, No. 18, VREDNOTE IN VREDNOTENJE (december 1991 / December
1991), pp. 73-75

Published by: Urbanistični inštitut Republike Slovenije

Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/44180687>

Accessed: 20-02-2025 15:43 UTC

JSTOR is a not-for-profit service that helps scholars, researchers, and students discover, use, and build upon a wide range of content in a trusted digital archive. We use information technology and tools to increase productivity and facilitate new forms of scholarship. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

Your use of the JSTOR archive indicates your acceptance of the Terms & Conditions of Use, available at

<https://about.jstor.org/terms>

This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0). To view a copy of this license, visit <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

JSTOR

Urbanistični inštitut Republike Slovenije is collaborating with JSTOR to digitize, preserve and extend access to *Urbani Izziv*

Sklep

Kot osnovno ugotovitev študije bi lahko navedli:

V Sloveniji (pa tudi v posameznih regijah) ne pričakujemo močnejše rasti števila prebivalcev. Celo nasprotno: če ne bo prišlo do ponovnega dviga rodnosti, lahko pričakujemo kmalu po letu 2000 celo zniževanje števila prebivalcev (ob predpostavki, da ne bo več doseljevanja).

Ta ugotovitev pa ne velja za število gospodinjstev, kjer pričakujemo njihovo nadaljnjo rast. Nekako do leta 2000 (seveda obstajajo razlike med občinami) bi bila ta rast delno odvisna od rahle rasti števila prebivalcev, delno pa zaradi znižanja povprečne

velikosti gospodinjstev. Po tem letu pa bo vplival le še drugi razlog.

Glede na že sedaj leta 1991 nizko povprečno velikost gospodinjstev (3,08) v pa lahko predpostavljamo, da se bo tudi hitrost zniževanja povprečne velikosti gospodinjstev upočasnila in v nekem doglednem času tudi ustavila. To pomeni, da bo začelo število gospodinjstev bolj usklajeno slediti spremembam v številu prebivalcev.

Aleksander Jakoš, dipl. geogr.

Pojasnilo: Članek je povzetek Demografske in regionalne presoje v sklopu naloge Nacionalni stanovanjski program, Urbanistični inštitut RS, Ljubljana, 1991 (nosilec: Aleksander Jakoš, sodelavec: Daniel Boldin).

Franc J. ZAKRAJŠEK

Nekateri elementi za razvoj informacijskega sistema naravne in kulturne dediščine v Republiki Sloveniji*

1. Informacijski sistem naravne in kulturne dediščine (ISNKD)

Država sodeluje pri ohranjanju znanstvenih in kulturnih lastnosti naravne in kulturne dediščine za sedanje in bodoče rodove tudi tako, da vzpostavi **informacijski sistem naravne in kulturne dediščine (ISNKD)**, za potrebe evidentiranja, dokumentiranja in varstva naravne in kulturne dediščine.

Osrednji del ISNKD predstavljajo te **le podatkovne baze:**

- Centralni register dediščine (osnovni podatki o objektu naravne in kulturne dediščine),
- Popisna podatkovna baza (podroben opis posameznih objektov naravne in kulturne dediščine),
- Upravna podatkovna baza (upravni akti: vloge, odločbe, soglasja ...),
- Meta podatkovna baza (podatki o tekstnih, kartografskih ter foto dokumentih, raziskavah,...).

ISNKD vsebuje tudi **zbirko postopkov** za:

- upravljanje z osnovnimi podatkovnimi bazami ISNKD (vzdrževanje/uporaba),
- analiziranje podatkov,
- prenos podatkov ISNKD zunanjim uporabnikom,
- dostop do eksternih informacijskih sistemov (npr. zemljiška knjiga)

SIFR	OBČINA	P1981	P1991	P1995	P2010	G1981	G1991	G1995	G2010
5537	Nova Gorica	56758	58860	59615	58527	17762	19334	20114	20284
5538	Novo mesto	55584	59171	60342	61692	16168	17758	18391	19145
5539	Ormož	18000	17656	17871	17814	4884	5134	5395	5575
5540	Piran	15235	16761	17217	17072	5472	5972	6121	6050
5541	Postojna	19892	20072	20448	20609	6548	6825	7076	7253
5542	Ptuj	67754	68846	70923	71344	18860	20870	22530	23791
5543	Radlje ob Dravi	16916	17026	17700	18084	4724	5063	5444	5756
5544	Radovljica	31987	34578	34334	33899	10277	11528	11636	11722
5545	Ř. na Koroškem	25907	27499	28405	28822	7834	8957	9629	10183
5546	Ribnica	12134	12733	12728	12792	3561	3880	3964	4058
5547	Sevnica	19420	18784	19232	19249	5413	5805	6276	6676
5548	Sežana	23536	23838	23557	22669	7509	7944	8029	7910
5549	Slovenj Gradec	19094	21135	21440	22258	5285	6223	6520	7000
5550	Slov. Bistrica	31720	32541	33712	34051	8959	9772	10476	10952
5551	Slov. Konjice	20551	22206	22614	23393	5620	6478	6807	7285
5552	Šentjur pri Celju	18454	19317	19633	20020	5172	5683	5923	6185
5553	Škofja Loka	35278	38622	38879	40110	10370	11622	11836	12361
5554	Šmar. pri Jelšah	31347	31807	32591	32667	8898	9421	9863	10128
5555	Tolmin	21424	20999	20527	19745	7080	7354	7403	7324
5556	Trbovlje	18786	19372	19710	19193	6908	7435	7700	7675
5557	Trebnje	17288	17731	17766	18100	5032	5392	5526	5752
5558	Tržič	14014	15095	15410	15858	4474	5051	5286	5594
5559	Velenje	38041	42688	45400	47892	11728	13207	14032	14850
5560	Vrhnika	17543	19458	19641	20223	5353	6060	6172	6435
5561	Zagorje	16494	16825	17258	17150	5183	5524	5795	5896
5562	Žalec	37107	39688	39996	40127	11188	12393	12680	12964
	SLOVENIJA	1891864	1974839	2023343	2024996	595110	641865	669454	682097

Legenda:

P1981 - število prebivalcev v izbranem letu

G1981 - število gospodinjstev v izbranem letu

2. C. R. D. - Centralni register dediščine

Osrednja in povezovalna podatkovna baza ISNKD je centralni register dediščine (CRD).

Osnovni namen CRD je podeljevanje **evidenčnih števil dediščine (EŠD)**. EŠD je identifikacija objekta naravne in kulturne dediščine, preko katerega so drugi podatki in dokumentacija o objektu naravne in kulturne dediščine med seboj povezani.

CRD naj vsebuje **podatke**:

- ki so smiselni za vse vrste objektov naravne in kulturne dediščine od najbolj preprostih do kompleksnih,
- podatki naj se pridobivajo na sorazmerno preprost način (ne pa s posebnimi popisi, študijami, inventarizacijo),
- podatki naj bodo kar se le da zadostni in potrebni za enolično identifikacijo objekta v naravi,
- podatki v registru naj imajo trajno vrednost (torej naj se s časom ne spreminjajo),
- prostorska identifikacija ni popolnoma opredeljena (razlog: v splošnem niso znani vsi elementi, za različne objekte je potrebna različna natančnost, elementi se spreminjajo s časom).

Okvirni predlog **vsebine CRD**:

- identifikacija objekta naravne in kulturne dediščine
/ evidenčna številka objekta
/ ime objekta
- opis objekta naravne in kulturne dediščine
/ šifra tipa objekta
/ šifra vrste objekta
/ tekstualni opis
/ seznam deskriptorjev objekta
- lokacija objekta naravne in kulturne dediščine
/ G-K koordinate centroida
/ šifra naselja
/ tekstualni opis lokacije
- vpis/izpis iz CRD
/ datum vpisa v CRD

- / razlog vpisa v CRD
- / datum izpisa iz CRD
- / razlog izpisa iz CRD

- povezava z ostalimi objekti naravne in kulturne dediščine
/ sklic na predhodni objekt

Centralni register dediščine je:

- strokovna evidenca (nima pravno/upravnih posledic),
- javna evidenca (podatki so dostopni javnosti, razen posameznih npr. G-K koordinate),
- povezovalna evidenca (v vsakem zakonskem/upravnem/strokovnem aktu je potrebno navajati EŠD).

Minister za kulturo izda pravilnik o vsebini nastavitve in vzdrževanja ter uporabi CRD.

3. Osnovne podatkovne baze ISNKD

1. Popisna podatkovna baza

1.1 Podatkovna baza vsebuje podatke, ki podrobno opisujejo posamezen objekt naravne in kulturne dediščine.

1.2 Določeni objekt ali njegov elementarni sestavni del je opisan s podatki fizičnih kazalcev, (lastništvo, lokacija ...).

Vsebina fizičnih kazalcev je za različne vrste objektov naravne in kulturne dediščine različna.

1.3 Podatki so lahko formalizirano (npr. numerični, šifre ...), prosto besedilo ali grafični (geokode).

1.4 Začetno stanje se popiše ob izdaji odločbe o varstvu, spremembe in dopolnitve ter preveritve pa ob drugih dogodkih (npr. za poseg v naravno ali kulturno dediščino, inšpekcija).

2. Upravna podatkovna baza

2.1 Podatkovna baza je namenjena beleženju vseh upravnih dogodkov (vloga, odločba, soglasje, inšpekcijsko dejanje,...) v zvezi z

določenim objektom naravne in kulturne dediščine.

2.2 Osnova te podatkovne baze je elektronski obrazec. Sistem za urejanje obrazcev je podpora izvajanju upravnega postopka.

3. Metapodatkovna baza

3.1 Podatkovna baza vsebuje podatke o vsebini, mestu shranjevanja, načinu dostopa do primarnih dokumentov (tekstni/kartografski/foto dokumenti, študije, publikacije ...), ki dokumentirajo posamezen objekt naravne in kulturne dediščine.

3.2 Podpora tej podatkovni bazi je sistem za ravnanje z bibliografskimi podatki (npr. CDS/ISIS).

4. Eksterni informacijski sistemi

Poleg podatkov, ki izvirajo na samem področju varstva naravne in kulturne dediščine, so v procesih (raziskovanje, strokovno delo, upravni postopki ...) varstva naravne in kulturne dediščine potrebne tudi informacije iz ostalih informacijskih sistemov, predvsem **informacijskih sistemov javnega sektorja**:

- podatkovne baze za podporo sistemu urejanja prostora na ravni republike / lokalne teritorialne skupnosti (dejansko stanje v prostoru, prostorski plan, prostorsko dovoljenje),
- zemljiška knjiga/kataster zemljišč/kataster zgradb,
- pravni informacijski sistem (Zavod za informatiko Slovenije),
- INDOK centri v Sloveniji,
- dokumentacijski centri zunaj Slovenije.

5. Varovanje zasebnosti in tajnosti podatkov o objektu naravne in kulturne dediščine

Zbrani podatki, ki opisujejo objekt s kulturno-znanstvenega vidika, prvotno uporabo in njegovo lokacijo (formalizirani podatki, kartografski prikazi, dokumentacija, fotomaterial), so javni.

Drugi zbrani podatki, posebej podatki o lastništvu, sedanji uporabi, načrti sedanje uporabe, vrednotenju in vrednosti objekta ter podatki o varstvu objekta so uradna tajnost in se lahko uporabljajo le v okviru in za potrebe varstva naravne in kulturne dediščine. Tretjim osebam (tudi državnim inštitucijam, razen pravosodnih organov) se ti podatki lahko posredujejo le na osnovi pristanka lastnika objekta naravne in kulturne dediščine.

Pristojni upravni organ naravne in kulturne dediščine je dolžan poskrbeti za zaščito podatkov, če jih posreduje ostalim pooblaščenim inštitucijam za izvajanje upravljanja ter ostalih del na področju varstva naravne in kulturne dediščine.

Lastniku objekta naravne in kulturne dediščine je na njegovo zahtevo omogočen vpogled v vse zbrane podatke o njegovem objektu.

Franc J. Zakrajšek, dipl. mat.

Opomba:

- * Povzeto iz ekspertize F. J. Zakrajška, Zapisi za sistem in informacijsko podporo varstvu naravne in kulturne dediščine.

Viri:

- Predlog za izdajo zakona o varstvo naravne in kulturne dediščine s tezami (delovno gradivo), 2. 4. 1991.
- Zavod RS za varstvo naravne in kulturne dediščine, Jelka Pirkovič, Razdelitev pristojnosti in nalog na področju varstva nepremične naravne in kulturne dediščine, 17. 7. 1991.
- Zavod RS za varstvo naravne in kulturne dediščine, Jelka Pirkovič, Topografija kulturne dediščine - primer Vipava, 19. 2. 1991.
- Zavod RS za varstvo naravne in kulturne dediščine, Razvrstitev podatkov o dediščini glede na njihovo vlogo in namen.
- Council of Europe, The Council of Europe and the Cultural Heritage - Information document, Strasbourg 1991.

Danijel BOLDIN

Prikaz uporabe sistemskega inženiringa kot načina reševanja problemov informacijske narave

V prispevku je prikazana možna razširitev informacijskega sistema regionalnih objektov za potrebe urbanističnih inšpektorjev na republiškem urbanističnem inšpektoratu¹.

Na Urbanističnem inštitutu Republike Slovenije je raziskovalna skupina za prostorsko informatiko v sklopu večletne raziskave Osnove za smotno gospodarjenje s prostorom tematskega sklopa Razvoj informacijskega sistema pripravila projekt informacijskega sistema za regionalne objekte (ISRO).

Pod pojmom regionalni objekti razumemo tiste objekte in naprave ter druge posege v prostor, za katere daje lokacijsko dovoljenje Ministrstvo za varstvo okolja in urejanje prostora, kot je opredeljeno v odloku o določitvi objektov in naprav ter drugih posegih v prostor, za katere daje lokacijsko dovoljenje za tujanje prostora pristojni republiški upravni organ.

Ko v vsakdanjem življenju rešujemo določen problem, običajno takoj pričnemo iskati in razvijati konkretne rešitve zanj. Ponavadi se odločimo kar za prvo rešitev, do katere smo prišli. Rezultati takšnega dela so po navadi neustrezni in zahtevajo veliko popravkov in dopolnitev. Temu se lahko v veliki meri izognemo, če upoštevamo naslednja začetna navodila sistemskega inženiringa:

- od celote postopoma do sestavin,
- od splošnega h konkretnemu.

Upoštevanje teh navodil zahteva, da neko izhodiščno zamisel postopno oblikujemo do podrobnosti. Postopno konkretiziranje problematike omogoča, da se lotimo vsake sestavine posebej, najprej okvirno, nato pa vse bolj podrobno, kolikor je potrebno na določeni nižji ravni. Vsaka izmed sestavin celote na višji ravni je celota na nižji ravni. Ta postopek ponavljamo, dokler ne pridemo do podrobnih sestavin, iz katerih bo mogoče zgraditi zeleni sistem.

Kot smo že omenili, spodbudi gradnjo sistema določen problem. Sistem je uspešno zgrajen, ko je problem odpravljen. Na vsaki stopnji reševanja problema moramo zbirati, urejati in vrednotiti številne podatke in informacije. V prvi fazi reševanja problema analiziramo problemsko stanje in opredelimo cilje, ki jih želimo doseči. Posamezne rešitve zasnujemo jih in nato formalno analiziramo. S pomočjo formalne analize rešitev preverimo, ali so zamišljene rešitve v skladu z opredeljenimi cilji. Izbira rešitve vključuje vrednotenje s formalno analizo potrjenih možnih rešitev in odločanje v zvezi z izbiro najprimernejše rešitve. Celoten postopek velikokrat ponovimo, posebno pri reševanju zapletenih problemov. Zato govorimo o ciklu reševanja problema. (slika 1)

Problem, ki ga občutijo urbanistični inšpektorji, bi lahko v splošnem opisali kot težavno spremljanje izvajanja inšpekcijskih pregledov na regionalnih objektih zaradi nepopolne računalniške rešitve. Obstoječa računalniška rešitev (informacijski sistem regionalnih objektov) namreč ne nudi celovite informacije o izvajanju inšpekcijskih pregledov, ker v tej računalniški rešitvi niso zajeti podatki, ki bi omogočali spremljanje izvajanja upravnega postopka.

Za potrebe vodenja in spremljanja inšpekcijskih pregledov je potrebno razširiti osnovni sistem ISRO, ki naj bi uporabniku - inšpektorju omogočal:

- planiranje izvajanja inšpekcijskih pregledov,
- sprotne ukrepanje pri inšpekcijskih ukrepih,
- analizo inšpekcijskih pregledov,